

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ број 20 пара

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Vjesnik“ Cetinje (Montenegro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Ратне операције

Букурешки „Журнал де Балкан“ пише:

Прва је последица руске побједе код Варшаве обновљена снажна офанзива на цијелом фронту, и то како у Источној Пруској тако и у Руској Пољској и у Галицији.

Према томе чини се, да се повлачење Нијемаца у Пољској продужује; њихови су напори, да Русе задрже, пропали, и они као да су морали напустити и Лођ. Ако се потврди евакуација Лођа, то би доказало, да је пораз Нијемаца много тежи но што се мислило првих дана.

На сјеверу су, у Источној Пруској, према вијестима агенције „Вјесник“, битке обновљене, а нарочито у околини Бакаржева. И Руси су победили.

Што се Галиције тиче, руска је офанзива имала великих успјеха. Руси су поново заузели варош Стриј после бораба нечувене жестине, а Стриј је сасвим близо Карпата. С друге пак стране трупе, нагомилане око утврђења Пшемисла, приближују се граду, да би га напале, и овога пута оне ће га, на овај или онај начин, и освојити. Ми смо већ истакли све значење, што га има ово утврђено мјесто за Русе; поновимо, да је пут за Краков после пада Пшемисла отворен као и путеви преко Карпата.

На западном се војишту, на сјеверу, у околини Изера и канала ипрског, исто тако као и југо-западно од Лиља, продужују огорчене битке. Нијемци чине надчовјечне напоре, да дођу до Динкерка и Калеа. Да ли ће доћи до њих? Може бити, али то неће бити ни у колико успјех за њих. У осталом они се неће моћи дуго онде ни задржати.

На јужном се ратишту Србо-Црногорци налазе на врло добрим положајима на Дрини, и обновљени напади многобројних трупа аустројских, потпомогнутих њемачким војницима, не постижу да их избаци из положаја.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент, г. генерал Н. Потапов, примио је ова службена саопштења:

Петроград, 2. новембра у 10 сати прије подне. На кавкаском фронту није било 31. октобра значајнијих промјена. 30. октобра појавила се јужно од Каракилиса многобројна курдска коњица, коју је пресрела наша кавалерија. Курди нијесу могли издржати наш напад него су били разбијени.

Петроград, 2. новембра, у 11:30 у вече. У Источној Пруској наша се војска уз борбу пробија напријед на фронту Сталинен—Јоханисбург. У рејону Солдау—Најденбург дошло је до борбе, у којој смо наступали не обзирући се на упорни отпор са стране непријатеља.

Наше кретање на Краков наставља се. У Галицији Аустројанци покушавају да организују одбрану на Дунајцу, у рејону западно од Јасло—Тарнов и на Вислоку (притоци ријеке Сана, источно од Дукле).

У рејону Јасло, на јужном дијелу галицијског фронта, наша војска продире ка прилазима Карпата.

Петроград, 3. новембра у 4 сата по подне. На кавкаском фронту, после боја у рејону Кебрикеја, наше су извиднице коначно сазнале

састав главних непријатељских сила — рачунајући ту и знатна појачања, која су Турци у последње вријеме примили са стране Ерзерума и Трапезунта, а која уз борбу одступају у своје рејоне. Покушај турски да поновно овладају Хонесурским кланцем потпуно је пропао. На осталим дјеловима фронта није било никаквих бојева.

Петроград, 4. нов. у 2:30 по подне. По свршеним октобарским бојевима, који су се свршили нашом побједом на линији Варшава—Иванград, непријатељ је одступао према својој граници рушећи за собом — што је са свим разумљиво — све путеве као и железнице и колске. На железничким путевима непријатељ је разрушио не само пругу него је запалио станице и све што њима припада тако, да од свега нема ни трага. На неким мјестима, а особито на скретицима, биле су извађене шине те је према томе саобраћај могао тек онда бити успостављен, кад су посвуда биле изведене из темеља поправке на прузи. Сви мостови, водоводне цијеви и вијадукти, не искључујући ни најнезнатније, уништени су тако, да се није могло говорити о поправци, него о сасвим новој њиховој изградњи. На колским путевима не само да су порушени сви мостови, него су и сами путеви управо разровани у шахматској линији, т. ј. с лијево и десне стране. Телеграфски ступици, украј железнице и путеви порушени су изолатори сломљени, а жице испрекидане на сваком саставу.

То је задржало у многим нашим прогоненим непријатеља, који је због тога на лијевој обали Висле успио да умакне нашем ударцу и да се склони на своје земљиште. По том су Нијемци, користећи се својом богатом железничком мрежом, почели хитно довлачити војску пут сјевера с намером да што више снаге ставе против нашега деснога крила.

Концентрацију Нијемаца у новом рејону прикривала је јака кавалерија, која је великим дијелом доведена са западног њемачког фронта, а другим дијелом појачана аустројском коњицом.

Првих дана мјесеца новембра опазило се, да Нијемци наступају између ријека Висле и Варте. Последица тога наступања били су бојеви, који се и сада развијају на фронту Плоцк—Ленчица—Унејов.

У Источној Пруској, Сталинен—Посерн непријатељ је на неколико мјеста покушао да с невеликом снагом пријеђе у наступање, али пошто није успио, одступио је. У рејону Солдау—Најденбург продужавају се упорни бојеви.

Наше наступање према Кракову, а тако исто на цијелом галицијском фронту, наставља се. Покушаји Аустројанаца, да задрже наше наступање, не успијевају. У бојевима, који су се водили јужно од Лиска, ми смо 31. окт. заробили 10 официра и око 1000 војника.

Петроград, 4. новембра у 3:47 по подне. На кавкаском фронту завршено је продирање наших извидница у ерзерумској околини. То је продирање имало задатак да постигне само оне циљеве, који се дају авангарди. Наша је колона продирући у том правцу наишла на турски љевокрилни одред и одбила га. Друга је наша колона при-

мила успјешну битку код Јуз—Велина.

Курде, који су концентрисани у Дајари у јачини од 4 пука, разгнала је наша коњица. Турска војска и курдске гомиле претрпјеле су потпун пораз на путовима од Кара—Килиси и Алашкерта и с ону страну кланца Кладгаздик.

Наши предњи дијелови потукли су Турке на неколико тачака јужно од папирског кланца, на путу од Бајазета за Ван. У Азербејџану нема промјене.

На црноморском побережју потпуно је неуспио покушај Турака да наступају обалским путем: наша поморска артиљерија захватила је непријатеља у ватру с бока и с леђа, те је он претрпио огромне губитке. Резерва је турска била разгната.

Прошла недјеља

Под тим натписом петроградска „Ријеч“ пише:

У Италији се осјећа све јачи покрет за активнију политику, исто као год и у Румунији. У току прошле недјеље сасвим се одређено говорило у Италији о окупацији Валоне, а у Румунији мање одлучно о заузимању Буковине. Против Италијане намере немамо што поменути јер се том одлуком пажња Италије уклања од обала словенске Далмације. Мора се нарочито водити рачуна и о томе, да се чак и у савезној француској штампи („Le Temps“) указује на Далмацију као на остварљив циљ и предмет италијанских компензација. Наши дипломати требало би да за времена предузму мјере да се, у томе случају, не би поновила историја Кавале. Далматинска обала треба да припадне Србима и Хрватима: то мора бити и због задовољења њихових оправданих тежња као и због преуређивања Балканског Полуострва на чисто етнографским основама.

Хоенцолернски тестамент

— „Новоје Време“ —

Њемачки цар Вилхелм поменуо је недавно, у једном свом говору у Бреслави, некакав тестамент Хоенцолернске династије, па је изјавио, да су наредбе предака, које су га побудиле на садашњи рат, за њега залога да се данашњи рат не може за Њемачку друкчије свршити осим побједилачки.

За многе је сасвијем загонетно ово помињање Хоенцолернског тестамена. „Наредба предака“ цара Вилхелма, тестаменти његових дједа и предака скупљени су у пруским дипломатским дневницима „Acta Borussia“, а у њима је и одговор на оно што је у свом говору подразумевао садашњи представник Хоенцолерна. Али из најновијих података њемачке историјске науке може се закључити, да је овом приликом мислио на тестамент прускога краља Фридриха II, којег су Нијемци назвали „Велики“, јер су баш завјети овога краља потпуно ушли у основе целокупне политике цара Вилхелма.

Завјештај „највећег“ Хоенцолерна остао је, разумије се, све до данас необјављен. Њемачки историчари често су се пута чудили, зашто је цар Вилхелм, допустивши

прије десет година објављивање неких дјелова тога тестамена — забранио да се он штампа у потпуности. Нема сумње да се или из обзира пристojности или стида, цар Вилхелм уздржавао од објављивања тајних мисли свога далеког претка, чувеног знаоца и поштоваоца Макијавелова.

Већ толико година лежи тестамент Фридриха II у пруској дворској архиви. Само чланови Хоенцолернске династије — па ни они сви — а поред њих још само гвоздени канцелар Бизмарк, имадоше могућности да сазнаду ту пруску државну тајну. Нема сумње, у тестаменту Фридриха II било је и таквих мисли и таквих нацрта о освајању земаља од пруских сусједа, да извлачење из архивске прашине — све до најновијих дана — сматрало као неугодно и непријатно. Из објављених дјелова тога тестамена види се, како је вјешти творац Пруске припремио диобу Пољске, како је показао неодложност потребе да се Хабзбурговци протјерају из њемачке империје, а да у њој Хоенцолерни добију прво и главно мјесто. У том тестаменту казују се и идеје о политици Хоенцолерна и савјети о односима према другим династијама у Европи.

Карактеристично је да из тестамена Фридриха II нијесу објављена баш она мјеста која дотичу односе пруске династије према Русији. Зна се, да је Фридрих II написао свој тестамент после другог шлеског рата т. ј. неколико година прије битке под Кунесдорфом године 1759. када му Руси до ногу потукоше војску, и када је и он сам јурио по бојишту и узалуд тражио да га руско зрно погоди и спере с њега срам пораза. Сам Фридрих II био је добио од својих предака савјет да се никад не свађа са Русијом. Још Петар Велики био је закључио са „Солдатским краљем“ Фридрихом Вилхелмом I „вјечито пријатељство“, те је Фридрих II у поразу код Кунесдорфа и доцнијем заузећу Берлина морао осјетити казну за неодржавање родитељских завјета. Али је он ипак као увјерени Макијавелист исказао несумњиво најсмијелије мисли о Русији, па је може бити изradio и план будућег дијелења Русије. Ти његови планови остали су необјављени, али алузије данашњег њемачкога цара на тај тестамент доказују, да се Вилхелм II подухватио да оствари оно што је некада замислио Фридрих II.

Целокупна историја двадестистогодишњице владавине Вилхелма II показала је његове склоности ка Макијавелизму. Његово издајничко држање према Русији, и то у току једне четврти вијека, и дрска овогодишња уображеност добише у Августовским мочарама и на Мозовецким пољима исту одмазду, као и Макијавелизам Фридриха II под Кунесдорфом.

Више него двјестагодишње искуство са том издајничком династијом Хоенцолернском, тако много обавезном према Русији, неће овом приликом допустити Вилхелму II да се понада онако срећном обрту који бјеше досуђен Фридрих II после пораза код Кунесдорфа; сви европски дворови увјерени су сада потпуно, да за Хоенцолерне нема нигдје ничег што би им било свето на земљи и да су за своје величје

готови ступити у какав му драго злочин. Такво је стање постало са свим неподношљиво и одмах, чим је уговор о неутралности Белгије, на којем је био и потпис њемачког дипломате, назван од Цар-Вилхелмова заступника „просто парче хартије“ — на Хоенцолерне се кренула и Енглеска, која је, скоро исто толико колико и Русија, доприносила величању Хоенцолернског дома.

Ма шта било написано у тестаменту Фридриха II, на који се позива њемачки император као на какво неопозивано пророштво, скорашњи догађаји нагониће га на потпуно увјерење да је и „Стари Фриц“ могао гријешити. Он је успио да подијели Пољску, али кад се њемачки мач подигао на Русију, која је поставила себи за задатак уједињење Пољака, које је њемачко коварство издијелило, — све су се њемачке намјере разбиле о словенску слогу и заједницу, па ће и рат у мјесто диобе Словенства, донијети пуну катастрофу њемачке царевине. —

Лудило цара Вилхелма

Под овим насловом „Н. Врења“ доноси по „Дели Њусу“ слjedeће:

Прије похода германске војске на бојно поље Источне Пруске, који се свршио поразом код Варшаве и Иланграда, цар Вилхелм је издао слjedeћу наредбу:

Војници!

Знајте, да сте ни изабрани народ. Дух Божији сишао је на мене, зато што сам ја император Германца.

Ја сам оруђе Свемогућег. Ја сам Његов мач и Његова воља!

Смрт и уништење свима, који се противе мојој вољи!

Уништење и смрт свима, који не вјерују у моју божанствену мисију!

Уништење и смрт страшљивима!

Да погину сви непријатељи германског народа!

Бог тражи њихово уништење, — Бог, који говори кроза ме, наређује вам, да испуните Његову свету вољу.

ТЕЛЕГРАМИ

Лондон, 1. новембра. (Службено) Војни министар дао је синоћ овај извјештај: Један од најжешћих напада извршио је 29. октобра корпус пруске гарде против једног дијела нашег првог корпуса пред Ипром. Непријатељ је овдје чинио нарочити напор у циљу да пробије фронт енглески, за који се надао да је ослабљен нападима њемачке пјешадије. Наше трупе за пуна три сахата биле су изложене најжешћем бомбардовању од свих досадашњих уз који је дошао и јуриш у маси извршен од прве и четврте бригаде пруске гарде. Изгледа да су ове одабране трупе нарочито и брзо овдје доведене да би направиле процијеп кроз наше трупе. Пошто су претходни покушаји пропали захваљујући одважности наших трупа и њиховој дивној отпорности против трупа бројно надмоћнијих, покушај Нијемаца да продру до Ипра одбијен је. Међутим бројна надмоћност учинила је те је непријатељ ипак на три мјеста пробио наш фронт. На трима тачкама непријатељ је ипак одбијен и није могао добити ништа у терену и претрпио је огромне губитке. 700 Нијемаца нађено је мртвих иза наших окопа. И наши су губитци озбиљни. Немогућно је довољно похвалити држање наших трупа.

Цариград, 1. новембра. Отоманска агенција саопштава из главног стана: истраживањем се утврдило да је руска флота нашла и по-

топила три турска транспортна брода који су преносили турске трупе. Руси су заробили посаду са бродова. Та иста руска флота бомбардовала је пристаниште Зумгулдак.

Рим, 2. новембра. Јављају из Беча да су Руси ушли у Тарнов, Јасло и Красно.

Лист „Локаланцајгер“ добија из Ипра да рањеници њемачки причају да је било јаким губитака с обадвије стране и да су заузети шанчеви били пуни француских љешина. По истом листу, према вијести из Ротердама, један њемачки авиатичар бацио је бомбу која је пала недалеко од председника Поенкареа кад је овај прегледао војну болницу у Сан Полу.

Атина, 2. новембра. Турци су порушили жељезницу између Смирне и Касабе.

Рим, 2. новембра. „Њујорк-Хералду“ јављају из Адена да је једна крстарица енглеска срушила турске тврђаве Шник-Саид, код острва Перима, а један одред индијанских трупа бацио је у ваздух арсенал и уништио топове.

Петроград, 2. новембра. Руси су заузели у Источној Пруској пет утврђења, приморавши Нијемце да одступе од Ритина. Сада се борбе воде на предњим положајима између Висле и Варте. Руси марширају пут Кракова и пријешли су ријеку Скрењаву.

Њујорк, 2. новембра. „Њујорк-Хералд“ јавља да су Сједињене Државе позвале другу поморску резерву.

Крагујевац, 3. нов. Сви наређени покрети наших трупа извршени су у току првог и другог новембра у највећем реду. Морал наших трупа је одличан. Будући развоји наших операција могу се очекивати са пуним поуздањем. 31. октобра наша артиљерија врло је успјешно тукла непријатељску команду и трупе које су биле смјештене око Оршаве и у Оршави појединачним кућама. Дјеловање артиљерије било је врло успјешно, нарочито против непријатељских логора. Неколико мањих, непријатељских логора разбјегло се у паници. Непријатељ је имао око 600 мртвих а много више рањених.

1. новембра наша артиљерија запалила је фабрику бродова код Оршаве, која је покушала да ради. Послије трећег метка фабрика је већ била у пламену.

1. нов. код Обреновца наш је одред потукао двије непријатељске колоне у јачини здружене бригаде са артиљеријом и коњицом и бацио непријатеља у неред у назад. Истога дана наша коњица имала је сукоб с непријатељем сјеверно-источно од Уба код Стубљина. Непријатељ је бачен снажно у назад и оставио је на бојишту преко 1000 мртвих и рањених. Наша га је коњица гонила и претјерала преко Тамнаве.

2. новембра наше трупе код Бачине Баште одбиле су снажним испадом један непријатељски напад и нанијеле непријатељу тешке губитке. Двије непријатељске чете, које су покушале да нападну наше трупе са бока, уништене су бомбама. Ми смо заробили цијелу једну чету, у колико није уништена, са једним капетаном командиром чете и једним поручником.

Лондон, 3. октобра. Вијеће свих врховних улема, у којему су махом прваци египћанских муслимана, издало је прокламацију у којој изјављује да се не слаже са акцијом Турске која је огласила рат Енглеској. Под енглеском владом видјели смо, вели се у прокламацији, своје благостање, а турска је акција баш супротна добру и срећи муслимана. (Званично).

Рим, 3. нов. У Белгији су савезници напредовали иза добилитерена.

Око Соасона био је жесток бој који је остао неријешен.

У бојевима на Изеру учествовало је пола милијона Нијемаца (Нар. извјештај).

Цариград, 3. нов. Султан је објавио свети рат. (Нар. извјештај).

Крагујевац, 3. новембра. Услед велике бројне надмоћности којом је непријатељ продро у нашу земљу, наше се трупе постепено повлаче, да би примиле битку под што повољнијим околностима. У том циљу наше су трупе напустиле Пецку, Завлаку и Коцељево.

Атина, 3. новембра. Једна ратна француска лађа приближила се спољашњим утврђењима Смирне, са којима је измијенила неколико топовских метака.

Париз, 4. нов. Курс аустријским форинтама, који је прије био 105 франака, сада је пао на 89.

Рим, 4. новембра. У Белгији су Нијемци одбијени на десној обали ријеке Изера.

У Пољској се бојеви воде на њемачком земљишту.

У Галицији се Аустријанци труде да задрже руско напредовање према Кракову. Предвиђа се нова велика битка.

На сјеверу од Ерзерума, Турци су концентрисали велику силу. Руси су се мало повукли од Кепикеја, очекујући појачања (Нар. извјештај).

Рим, 4. новембра. Министарски Савјет ријешио је, да се од парламента тражи ванредни кредит од 400 милијона за војску.

Париз, 4. новембра. Према једној вијести из Валпарајза, датираној 29. окт. двије њемачке ратне лађе дошле су у Валпарајзо.

Бордо, 4. новем. (Званично) Неки њемачки листови јављају да смо потпуно истјерани из Аргонске Шуме. Навод је нетачан. Главни је стан саопштио да се наш борбени фронт само мало измијенио у тој области од прије два мјесеца, и да су њемачки губитци били знатно већи од наших. Иако се тиче Вердена, линија коју држимо око тока Мезе, помјерена је унапријед за пет до десет километара од оне, коју смо држали прије мјесец дана.

Лондон, 4. нов. Гласови о тобожијим турским победама над Русима гола су измишљотина. Раширени су у Цариграду по заповијести Нијемаца.

Лондон, 4. новембра. И поред колосалних губитака Нијемци нијесу ништа ближе Калеу, него што су били прије мјесец дана. Њемачки цар, тврди се, био је спреман да жртвује 350.000 људи само да заузме Кале.

У источној Шлезиви влада општа паника због наступања Руса. Становништво бјежи ка Берлину, Дрездену и осталим варошима.

Лондон, 4. новембра. „Рајтерова Агенција“ јавља из Симле: Вијест о непријатељском држању Турске објављена је данас у Индији у облику коминикеа, у коме вице-краљ сажалева напоре шовиниста, да увуку Турску у рат против Енглеске и да изазову вјеру у успјех Њемачке и Аустрије, које су непријатељице турског народа. Не може се знати још за неко вријеме, како је становништво из удаљених округа примило овај коминике, али шефови мухамеданских општина већ држе непрестано митинге, на којима се тражи да се потпомогне Енглеска. Још прије објаве рата у индијским мошејама су за вријеме празника, који су сада завршени, држана молепствија за успјех енглеског оружја. Поједини муласи држали су говоре, у којима су опомињали турску или да остане не-

утрална, или да стане на страну савезника.

Лондон, 4. новембра. Генерал Бота је жестоко потукао у Јужној Африци геренала Девета. Његове трупе могле су да избјегну потпуно уништење само благодарјећи околности, што су неки команданти владиних трупа задоцнили за операцију. Заробљено је том приликом 2000 људи и два цијела табора. Овај резултат је учинио велики утисак у колонији Оранжа. Побуњенички генерал Бојерс заробљен је.

Париз, 4. новембра. У каналу Ламаншу потопљена су два њемачка подморска брода.

Париз, 4. новембра. У уводноме чланку, под натписом „Улога Срба“, „Тан“ пише, поводом Веснићевог чланка у „Реву Бле“: Дакле, баш малој српској држави досудила је судбина да поднесе први удар у гигантској борби, из које ће изаћи Европа и Азија обновљене. Српски народ даје храбар отпор противнику. Његова храброст и дух пожртвовања, који су опробани у два узастопна рата, нијесу попустили. Он игра славно своју партију и по своме херојству показао се је достојан судбине, која га чека у будућности. Аустро-угарска навала ставља Србију поред Белгије. Патње ове двије мале државе нијесу само жигосале вјечном срамотом двије царевине, које су разбуктале најстрашњи рат да би само задовољиле своје амбиције, него их је и њихово херојство уздигло на висину највећих држава и оне постају поред својих савезника најмоћнији сарадник за побједу и слободу народа и творци једнакости међу народима.

Париз, 4. новемб. Маршал Лорд Робертс умро је 1. новембра у вече у 82. години живота. Рођен је био у Индији, па је тамо начинио цијелу војничку каријеру. Прошле не-дјеље је био дошао у Француску да тамо изврши инспекцију индијских трупа. За вријеме пута оболио је од запаљења плућа.

Крагујевац, 5. новембра. 4. новембра ни наједном фронту није било сукоба с непријатељем.

Дневник

Изјавио саучешће. Његово Величанство Краљ изјавио је овдашњем енглеском посланику г. графу Салису преко г. командира Љумовића Своје најискреније саучешће и дубоко жаљење поводом смрти славнога маршала британске војске лорда Роберта, који је онамад умро на француско-енглеском бојном пољу.

Вечера у Двору. Чланови Краљевске Владе имали су част синоћ бити позвани на вечеру код Његова Величанства Краља.

Вратио се. Г. дивизијар сердар Јанко Вукотић, командант Санџачке Војске, пошто је посвршавао војничке послове за које је долазио на Цетиње, вратио се јутрос на своју дужност.

Друштво св. Владимира. У мјесто четрдесет-дневног помена своме покојном брату, *барјактару Раду Б. Војводићу*, приложио је г. Димитрије Војводић, директор Хипотекарне Банке, 100 (једну стотину) перпера и тиме непрежаљенога брата уписао као оснивача овог друштва, којему је задатак да се стара о васпитању и подизању заостале сирочади погинулих ратника.

Управа друштвена овим путем изјављује г. Војводићу своју најтоплију благодарност.

О св. Архангелу Михаилу, нећу примати уобичајена честитања.

БОКА Д. ЈОВАНОВИЋ
(22) — управник Државне Штампарије. —